

1. Mineralen voor de energietransitie

Samen met 11.11.11, Bond Beter Leefmilieu en andere organisaties publiceerde Broederlijk Delen het dossier [Mineralen voor de energietransitie: naar een koolstofarme samenleving zonder verliezers](#). De energietransitie is een cruciaal onderdeel van het antwoord op de klimaatcrisis. **Maar de technologieën die de koolstofarme samenleving moeten helpen realiseren (zoals zonne-energie, windenergie en elektrische mobiliteit), dreigen een nieuwe grondstoffenrush met zich mee te brengen.** De ontginning van die grondstoffen gaat nog al te vaak gepaard met negatieve ecologische en sociale gevolgen. De mineralen die onmisbaar zijn in het kader van de energietransitie vormen daarop geen uitzondering: volgens het [Business & Human Rights Resource Centre](#) zijn de 37 grootste kobalt-, koper-, lithium-, mangaan-, nikkel- en zinkbedrijven in de laatste jaren betrokken bij 167 zaken over mensenrechtenschendingen.

In het dossier schetsen we de consequenties voor de energietransitie in België. Daarbij vertrekken we vanuit verschillende berekende scenario's om in ons land 100% hernieuwbare energie en een mobiliteitsshift te verwezenlijken tegen 2050 (op basis van onderzoek door VITO en Profundo). We stellen vast dat er in alle scenario's sprake is van een toename van de vraag naar cruciale energiematerialen, maar dat politieke en technologische keuzes een groot verschil kunnen maken. Het beleid moet de samenleving in de richting sturen van een lager energie- en materiaalgebruik, door **maximaal in te zetten op circulaire strategieën in alle sectoren**. Ook onderzoek en productdesign moeten gestuurd worden door het beleid, zodat het recyclagepotentieel van grondstoffen sterk verhoogt.

Hoe dan ook zal er op de korte termijn nog extra ontginning van grondstoffen zoals bijvoorbeeld lithium en kobalt nodig zijn. We bespreken in het rapport verschillende casestudies van problematische mijnbouwprojecten wereldwijd. Een toename van de ontginning dreigt ook de sociale en ecologische problemen te verergeren. Het is daarom essentieel om tegelijk in te zetten op **regulering die garandeert dat ontginning gebeurt met respect voor mensenrechten en milieu en met toestemming van lokale gemeenschappen**. Het huidige kader beperkt zich vaak tot vrijwillige initiatieven en richtlijnen, of wordt onvoldoende toegepast. We vragen internationale en nationale wetgeving om zorgplicht op vlak van milieu en mensenrechten in de hele keten te garanderen. België en Europa hebben immers de verantwoordelijkheid om te garanderen dat grondstoffen en producten op onze markt niet bijdragen aan problemen elders. Enkel zo kan de transitie naar een koolstofarme samenleving eerlijk verlopen. Lees ook de artikels over het rapport in [De Standaard](#), [De Morgen](#), [Knack](#) en [MO*](#).

2. Mijnbouwindustrie misbruikt coronacrisis

Verscheidene internationale ngo's [klagen in een rapport aan](#) dat **de mijnbouwindustrie in tal van landen misbruik maakt van de Covid-19-crisis** en dat er onvoldoende maatregelen

worden genomen om werknemers en lokale gemeenschappen te beschermen. Het rapport bespreekt de verschillende manieren waarop dit gebeurt: ondernemingen die ondanks de grote gezondheidsrisico's hun operaties gewoon verderzetten, regeringen die bijzondere maatregelen nemen om legitieme protesten in de kiem te smoren en mijnbouw te promoten, bedrijven die van de gelegenheid gebruik maken om zichzelf te *greenwashen*, en tot slot het misbruik van de huidige situatie om aanpassingen door te voeren in wetgeving, ten voordele van de industrie.

Een voorbeeld is **de steenkoolmijn Cerrejón in Colombia**, in handen van de multinationals Glencore, Anglo American en BHP. Al jaren klagen gemeenschappen en ngo's de dramatische impact van de steenkoolontginning aan op de luchtkwaliteit, het leefmilieu en de rechten van inheemse gemeenschappen. Onze Colombiaanse partnerorganisatie Ccajar, die juridische bijstand verleent aan lokale gemeenschappen getroffen door de impact van mijnbouw, lanceerde [een oproep aan verschillende Speciale Rapporteurs van de Verenigde Naties](#) met als doel de internationale druk te verhogen opdat de mijnactiviteiten van Cerrejón opgeschort zouden worden. De inheemse gemeenschappen in de buurt van de mijn lopen immers verhoogde risico's gerelateerd aan Covid-19, vanwege de voortdurende blootstelling aan vervuilde lucht en een gebrek aan toegang tot zuiver water. Toch blijft het bedrijf verder opereren zonder aangepaste maatregelen en wil het de mijn nog verder uitbreiden.

Samen met haar internationale netwerk [EU LAT Network](#) vraagt Broederlijk Delen dat **de Europese Unie en lidstaten een proactieve rol spelen ter bescherming van de mensenrechten in de context van grondstoffenontginning in Latijns-Amerika, met bijzondere aandacht voor de bijkomende risico's omwille van de Covid-19-crisis**. Concreet benadrukken we onder meer dat Europese bedrijven en investeerders in de grondstoffensector de verantwoordelijkheid hebben om *due diligence* (gepaste zorgvuldigheid) toe te passen. Economische belangen mogen niet primeren op het recht op gezondheid. Waar dit recht niet gegarandeerd kan worden, is een opschorting van bedrijfsactiviteiten aan de orde. Ook het recht op voorafgaande, vrije en geïnformeerde raadpleging en het recht op vrijheid van vereniging moeten ten allen tijde gerespecteerd worden. Quarantainemaatregelen mogen geen voorwendsel zijn om kritische burgers het zwijgen op te leggen.

3. Handelsverdrag EU-Mercosur: een bedreiging voor klimaat en mensenrechten

Eind juni 2019 kondigden de Europese Unie en de Mercosur-landen (Argentinië, Brazilië, Paraguay, Uruguay) aan dat ze een voorlopig handelsakkoord hadden bereikt. Aan het eigenlijke handelsakkoord wordt nog steeds verder gewerkt. Maar de voorlopige teksten werden in de loop van vorige zomer vrijgegeven. Uit die teksten blijkt dat **het handelsakkoord onvoldoende garanties biedt op vlak van duurzame ontwikkeling**. Zo wordt er te weinig rekening gehouden met de slechte mensenrechtensituatie (vooral in Brazilië), met de voortdurende ontbossing, het massale gebruik van pesticiden en de ontoereikende arbeidsbescherming. Terwijl het akkoord druk zet op de landbouw in Europa, zal vooral in Argentinië de industriële productie en tewerkstelling in de klappen delen.

Niet alleen ngo's, vakbonden, milieu- en landbouworganisaties hebben felle kritiek op het akkoord, ook de politieke wereld is verdeeld. Zo zei de Franse president Macron bijvoorbeeld al dat actieve steun voor het klimaatakkoord van Parijs, met name door Brazilië, voor hem een voorwaarde is om het akkoord goed te keuren. Daarnaast startte de Europese Ombudsman na

een klacht van verschillende ngo's [een onderzoek](#) naar nalatigheid door de Europese Commissie, omdat een impactstudie rond de gevolgen van het akkoord op duurzame ontwikkeling (*Sustainability Impact Assessment*) niet tijdig werd afgerond. De tweede jaarhelft van 2020, onder het Duits voorzitterschap van de Europese Unie, wordt beslissend voor het handelsverdrag (Duitsland is overigens een uitgesproken voorstander). Eenmaal de finale tekst is afgeklopt tussen de onderhandelaars van de EU en de Mercosur-landen, begint het lange proces van ratificatie. Het Europees Parlement en de parlementen van de EU-lidstaten spelen daarin een belangrijke rol.

Samen met Greenpeace Duitsland en Misereor publiceerde CIDSE, het internationale netwerk van Broederlijk Delen, [een rapport dat inzoomt op de gevolgen van het akkoord voor mensenrechten, milieu en klimaat](#). Het dossier stelt vooral scherp op de handel in grondstoffen en landbouwproducten. Terwijl het handelsverdrag Europese bedrijven gemakkelijkere toegang wil verschaffen tot goedkope Zuid-Amerikaanse grondstoffen, zijn er ondanks de vele problemen in deze sectoren geen afdwingbare clausules voorzien op vlak van milieunormen en mensenrechten. Broederlijk Delen sluit zich ook aan bij een Belgisch platform van middenveldorganisaties dat zich [in een gezamenlijk standpunt](#) verzet tegen het akkoord. Onze bezorgdheden vonden ook hun weerklank in [een voorstel van parlementaire resolutie](#) door Ecolo-Groen.

4. Katholieke leiders roepen op tot zorgplicht voor bedrijven

Op initiatief van CIDSE roepen meer dan 110 bisschoppen en kardinalen van over de hele wereld [in een gezamenlijk statement](#) op om **een einde te maken aan mensenrechtenschendingen door bedrijven en op verschillende niveaus wetgeving in te voeren** die de activiteiten van bedrijven reguleert en hen aansprakelijk stelt voor misbruik. Ze benadrukken daarbij dat de gevolgen van de Covid-19-pandemie eens te meer de noodzaak aantonen van een bindend kader, met name om de rechten van de meest kwetsbare groepen in de wereldwijde handelsketens te beschermen (en in het bijzonder vrouwen).

In verschillende Europese landen bestaan er al nationale wetten rond zorgplicht voor bedrijven, of zijn er politieke debatten hierover aan de gang. In België is er tot nu toe enkel een (niet-bindend) Nationaal Actieplan. Op EU-niveau was er eerder dit jaar nog een belangrijke doorbraak, met de aankondiging door Europees Commissaris Didier Reynders dat de EU in 2021 wetgeving rond zorgplicht zal opleggen aan bedrijven. Het statement van de bisschoppen verwijst ook naar het belang van een [VN-verdrag rond bedrijven en mensenrechten](#), en roept landen op om actief en constructief deel te nemen aan de zesde onderhandelingsessie over dit verdrag in oktober 2020.

Contact

Wies Willems
Beleidsmedewerker natuurlijke rijkdommen
wies.willems@broederlijkdelen.be
02/213 04 43
0485/67 96 19